

biblio.ugent.be

The UGent Institutional Repository is the electronic archiving and dissemination platform for all UGent research publications. Ghent University has implemented a mandate stipulating that all academic publications of UGent researchers should be deposited and archived in this repository. Except for items where current copyright restrictions apply, these papers are available in Open Access.

This item is the archived peer-reviewed author-version of:

Title: Vlaanderen binnen het Europese sportlandschap. Een crossnationale analyse van sportbeoefening in de Europese Unie

Authors: Van Tuyckom, C. & Scheerder, J.

In: *Vrijetijdsstudies* (2010).

To refer to or to cite this work, please use the citation to the published version:

Van Tuyckom, C. & Scheerder, J. (2010). "Vlaanderen binnen het Europese sportlandschap. Een crossnationale analyse van sportbeoefening in de Europese Unie", accepted in *Vrijetijdsstudies*.

Vlaanderen binnen het Europese sportlandschap. Een crossnationale analyse van sportbeoefening in de Europese Unie.

ABSTRACT

De belangstelling voor sport en fysieke activiteit is de voorbije decennia op diverse niveaus sterk toegenomen. Echter, ondanks deze 'vermaatschappelijking van sport' blijft het aandeel niet-participanten in tal van Europese landen betrekkelijk hoog. Bovendien ondervinden bepaalde groepen in de samenleving nog steeds hogere drempels dan andere voor sportdeelname. In dit artikel gaan we na hoe het in EU-lidstaten is gesteld m.b.t. de actieve deelname aan vrijetijdssport, en zoomen daarbij specifiek in op de positie van Vlaanderen in dit Europese gezelschap. Op basis van de Eurobarometer-peiling en survey van Re-Creatief Vlaanderen konden we uitspraken formuleren omtrent de algemene sportbeoefening alsook de frequentie ervan. Bovendien lieten de gegevens toe multivariate HLM-analyses uit te voeren zodat sportparticipatie ook in functie van een aantal socio-culturele en socio-economische achtergrondkenmerken kon worden uitgetekend. Uit de resultaten blijkt dat de sportparticipatiegraad in Europa afneemt van Noord naar Zuid en van West naar Oost. Bovendien blijkt in Vlaanderen bijna zeven op de 10 burgers sportactief, waarmee het tot één van de sportiefste gebieden in Europa behoort. Daarnaast blijkt sportbeoefening ook sterk te verschillen i.f.v. achtergrondkenmerken als geslacht, leeftijd, beroepsstatus, etc. Deze resultaten geven aan dat er voor de EU ook op sportief vlak nog heel wat beleidsuitdagingen zijn.

Sleutelwoorden: sportbeoefening, Europese Unie, cross-nationaal onderzoek, Vlaanderen

1. INLEIDING

De belangstelling voor sport en fysieke activiteit is de voorbije decennia sterk toegenomen, zowel op het niveau van lokale, nationale en Europese overheden, de civiele samenleving als commerciële aanbieders. Van een maatschappelijk randfenomeen zijn sport en beweging opgeschoven naar het centrum van het sociale en economische leven. Echter, ondanks deze 'vermaatschappelijking van sport en beweging' (cfr. Crum 1991, Digel 1990) blijft het aandeel niet-participanten in tal van Europese landen betrekkelijk hoog. De popularisering van heel wat sport- en bewegingsvormen impliceert niet noodzakelijk dat ook de deelname aan deze vrijetijdsactiviteiten (volledig) gedemocratiseerd is (Scheerder 2003). Bepaalde groepen in de samenleving ondervinden immers nog steeds hogere drempels dan andere voor deelname aan sport- en bewegingsactiviteiten. De consequentie hiervan is dat een aantal bevolkingsgroepen meer dan andere kunnen profiteren van de subsidies die de overheid ter beschikking stelt ter bevordering van sport en fysieke activiteit, alsook van de positieve sociale en lichamelijke gezondheidseffecten die deze activiteiten met zich meebrengen.

Sinds de jaren zestig is, in navolging van de Franse socioloog Pierre Bourdieu (1978, 1979, 1991), het in kaart brengen van de sociale gelaagdheid van de deelname aan sport op het sociologische voorplan gekomen (zie bv. Breedveld 2006, Collins en Kay 2003, Gruneau 1975, 1999, Lamprecht en Stamm 1995, Loy 1969, Lüschen 1963, 1969, Renson 1976, Scheerder et al. 2001, Taks et al. 1995, 1998, Van Tuyckom en Scheerder 2008, Yiannakis 1975, Wilson 2002). In dit onderzoek werd onmiskenbaar aangetoond dat de actieve deelname aan sport een patroon van sociale stratificatie vertoont. Naast vrouwen en ouderen blijken ook individuen met een lagere socio-culturele en lagere socio-economische positie verhoudingsgewijs nog steeds minder deel te nemen aan sport en andere vormen van bewegingscultuur. Deze sociale groepen hebben vaak een kleiner economisch (eigendom, bezit), sociaal (netwerken, relaties) en/of cultureel (opvoeding en opleiding) kapitaal dan hun respectievelijke maatschappelijke tegenhangers. Omwille van deze zwakkere sociaal-culturele en sociaal-economische positie participeren deze groepen beduidend minder in sport en beweging (Donnelly 1996, Jarvie en Maguire 1994, Kew 1997, Scheerder et al. 2001, Sugden en Tomlinson 2000).

In dit artikel wensen we een beeld te geven van het sportdeelnamegedrag in 25 landen van de Europese Unie enerzijds, alsook de plaats die Vlaanderen hierin bekleedt anderzijds. We gaan

met andere woorden na hoe het in de EU-lidstaten is gesteld wat de actieve deelname aan vrijetijdssport betreft en zoomen daarbij specifiek in op de positie die Vlaanderen in dit Europese gezelschap inneemt. In tegenstelling tot heel wat andere Europese naties kent België geen nationaal sportbeleid. Het beleidsdomein sport is in het federale België immers een gemeenschapsaangelegenheid. In die zin kan het nuttig zijn om de sportparticipatiecijfers voor Vlaanderen – ook al is deze regio op zich geen Europese lidstaat – te vergelijken met deze van de EU-leden. In een verkennende studie werd reeds een eerste analyse uitgevoerd waarbij Vlaanderen gepositioneerd werd ten aanzien van het Europese gemiddelde inzake actieve sportbeoefening (zie Scheerder en Van Tuyckom 2006). De voorliggende studie bouwt hierop verder. Dit laat toe om naast het globale beeld van de sportbeoefening in het Europa van de 25 ook zicht te krijgen op hoe Vlaanderen zich op het vlak van breedtesportbeoefening verhoudt ten aanzien van andere EU-lidstaten.

Het artikel is als volgt opgebouwd. In het volgende deel volgt toelichting bij het onderzoeksmateriaal en een begripsdefiniëring. Daarna worden de resultaten gepresenteerd, dit zowel met betrekking tot de algemene sportdeelname als de sociale gelaagdheid ervan. Het laatste deel rondt af met een conclusie.

2. DATA EN METHODEN

2.1 Situering van het onderzoeksmateriaal

Om de sportdeelname in de landen van de Europese Unie in kaart te brengen, maken we gebruik van gegevens uit de Eurobarometer-bevraging daterend van het najaar 2004, ongeveer een half jaar nadat de Europese Unie met tien lidstaten werd uitgebreid¹. Meer bepaald werd tussen begin oktober en begin november 2004 gepeild naar het sportdeelnamegedrag van 24 791 burgers van 15 jaar en ouder woonachtig in één van de toenmalige 25 Europese lidstaten (EC/DGEC 2004). Het onderzoek bestond uit een face-to-face interview dat bij de respondenten thuis in de eigen moedertaal werd afgenomen (Soufflot de Magny 2004). Per lidstaat werden minimaal 500 (Malta) en maximaal 1310 (Verenigd Koninkrijk) interviews uitgevoerd. Voor België gaat het om 974 interviews die op basis van de woonplaats en de moedertaal kunnen worden opgesplitst naar Vlaanderen (N = 522) en Wallonië (N = 452). Hoewel het om een representatief staal gaat, is de grootte van de steekproeftrekking voor Vlaanderen en Wallonië eerder beperkt om accurate uitspraken voor deze regio's te formuleren. Vandaar dat we in deze bijdrage wat de sportbeoefening in Vlaanderen betreft, beroep doen op

een andere dataset. Meer bepaald maken we gebruik van de sportparticipatiedata die door het *Steunpunt Re-Creatief Vlaanderen* tussen oktober 2003 en oktober 2004 werden verzameld. Dit onderzoek werd afgenomen bij een representatieve steekproef van 2 849 Vlaamse gezinnen waarvan alle leden tussen 14 en 85 jaar uitgebreid werden bevraagd over hun deelname aan het culturele leven en hun houding ten aanzien van deelaspecten van cultuur (Lievens en Waeghe 2005). Dit gebeurde zowel door middel van mondelinge interviews als schriftelijke vragenlijsten. De sportparticipatiedata uit de peiling van Re-Creatief Vlaanderen kunnen worden gekoppeld aan de gegevens uit de Eurobarometer-survey zodat de sportparticipatiegraad in Vlaanderen vergeleken kan worden met deze van andere EU-lidstaten.

2.2 Operationalisering van de variabelen

De voorliggende sportparticipatiestudie focust op aspecten van *actieve* sportbeoefening. *Passieve* sportconsumptie (in de hoedanigheid van bijvoorbeeld toeschouwer, krantenlezer of televisiekijker) komt hier niet aan bod. Zowel in de Eurobarometer-survey als in de survey van Re-Creatief Vlaanderen wordt bij de respondenten gepeild naar de frequentie van de sportdeelname. De antwoordcategorieën hierbij zijn echter verschillend. Zo kunnen de respondenten in de Europese peiling kiezen tussen de volgende categorieën: (i) nooit, (ii) minder vaak, (iii) één tot drie maal per maand, (iv) één tot twee maal per week, en (v) drie maal per week of meer. De antwoordcategorieën in het Vlaamse onderzoek zijn: (i) geen sportbeoefening tijdens de voorbije zes maanden, (ii) een uitzonderlijke keer, (iii) maandelijks, (iv) meermaals per maand, (v) wekelijks, (vi) meermaals per week, en (vii) dagelijks. Opvallend is ook dat in de Eurobarometer geen verwijzing naar een referentieperiode wordt opgenomen, terwijl dit in de Vlaamse studie wel het geval is (i.c. zes maanden). Met deze methodologische verschillen in het achterhoofd, kunnen op basis van de bovenstaande vraagstellingen twee afhankelijke variabelen worden onderscheiden. Ten eerste de *algemene sportbeoefening*, waarbij de respondenten die aangeven nooit te sporten als niet-sportbeoefenaars worden beschouwd en de overige respondenten als sportbeoefenaars. Een tweede variabele betreft de *sportfrequentie*. Daarbij worden drie categorieën onderscheiden, namelijk (i) niet- tot matig sportactief, (ii) sportactief, en (iii) zeer sportactief. In tabel 1 geven we aan hoe deze nieuwe variabele wordt samengesteld op basis van een aangepaste operationalisering van de twee oorspronkelijke datasets. We merken hierbij op dat de respondenten uit de Eurobarometer die tweemaal per week sportactief zijn in de nieuwe variabele tot de groep van sportactieven

behoren, terwijl deze sporters uit de Vlaamse studie in de nieuwe variabele tot de groep van zeer sportactieven worden gerekend. Bij de interpretatie van de resultaten dient hiermee rekening te worden gehouden.

Voeg hier tabel 1 in.

De afhankelijke sportvariabelen worden in onze analyse gerelateerd aan de volgende zes achtergrondvariabelen:

- geslacht: mannen versus vrouwen;
- leeftijdscategorie: (i) 15- tot en met 24-jarigen, (ii) 25- tot en met 34-jarigen, (iii) 35- tot en met 44-jarigen, (iv) 45- tot en met 54-jarigen, (v) 55- tot en met 64-jarigen, en (vi) 65- tot en met 85-jarigen;
- huwelijksstatus: (i) gehuwd/samenwonend, (ii) alleenstaand, (iii) gescheiden, en (iv) weduwe/weduwenaar;
- maatschappelijke verzorgingspositieⁱⁱ: (i) nog studierend, (ii) werkend, (iii) huisman/huisvrouw, (iv) werkloos, en (v) gepensioneerde/invalidite;
- socio-economische status: (i) SES1 (laagste socio-economische status), (ii) SES2, (iii) SES3, (iv) SES4, en (v) SES5 (hoogste socio-economische status).

3. RESULTATEN

3.1 Algemene sportbeoefening

Eerst en vooral stellen we vast dat tussen de diverse lidstaten opvallende verschillen optreden wat de actieve deelname aan sport anno 2004 betreft. Uit figuur 1 leiden we af dat de Scandinavische landen absolute koplopers zijn. Zo is Finland de meest actieve sportnatie van de Europese Unie (EU-25). Meer dan negen op de tien Finnen van 15 jaar of ouder, zeggen immers actief aan sport te doen. Portugal daarentegen is hekkensluiter met minder dan drie op tien sportactieven. Vlaanderen staat in dit EU-gezelschap op een verdienstelijke vijfde plek met 68 procent sportparticipanten. Wat België betreft, doet 62 procent van de respondenten actief aan sportⁱⁱⁱ. In grote lijnen kunnen we stellen dat de sportparticipatiegraad afneemt naarmate we in Europa van Noord naar Zuid gaan. Mensen uit de Scandinavische landen overtreffen in sterke mate hun continentale collega's uit het Mediterrane Zeegebied. Ook de verschillen tussen Oost en West zijn opvallend: Oost-Europeanen scoren doorgaans een pak minder op sportief vlak dan

West-Europeanen. Uitzonderingen hierop vormen Slovenië en in iets mindere mate ook Tsjechië.

Voeg hier figuur 1 in.

Uit tabel 2 blijkt dat zowel voor de algemene sportdeelname als voor de sportfrequentie er significante verschillen optreden tussen het Europese gemiddelde en de score voor Vlaanderen. Vlaanderen scoort inzake algemene sportdeelname een stuk hoger (bijna 10 procent) dan het EU-gemiddelde. Ook het verschil tussen Vlaanderen en België is opvallend. Deze verschillen trekken zich ook door naar de sportfrequentie: Vlaanderen telt beduidend minder niet- tot matig sportactieve burgers, en beduidend meer zeer sportactieve burgers dan het EU-gemiddelde en het cijfer voor België. Enige voorzichtigheid is hier echter op zijn plaats. De eerder aangehaalde methodologische beperking bij de operationalisering van de respondenten die tweemaal per week sportactief zijn, draagt vermoedelijk mee bij tot het hoge aantal zeer sportactieven in Vlaanderen in vergelijking met de EU-landen. Voor de algemene sportdeelname en de niet- tot matige sportactiviteit geldt deze vertekening evenwel niet.

Voeg hier tabel 2 in.

In figuur 2 en tabel 3 worden alle EU-lidstaten en Vlaanderen gerangschikt volgens het aandeel van niet- tot matig sportactieven, sportactieven en zeer sportactieven. De verschillende landen zijn gerangschikt naar de scores voor niet- tot matige sportactiviteit. De top hiervan wordt dus gevormd door de landen met een laag aantal niet- tot matig sportactieven, wat overeenstemt met een hoge participatiegraad. De percentages van de landen die statistisch significant verschillen van de scores die Vlaanderen haalt op niet- tot matig sportactief, sportactief en zeer sportactief, worden in tabel 3 aangeduid met een sterretje (* $p \leq .05$; ** $p \leq .01$; *** $p \leq .001$).

Voeg hier figuur 2 en tabel 3 in.

Uit figuur 2 en tabel 3 blijkt dat de kopgroep opnieuw wordt gevormd door de Scandinavische landen. Deze landen kennen dus een lage non- tot matige participatiegraad, of met andere woorden een hoge sportparticipatie. Het aandeel van de bevolking in die landen dat niet- tot

matig sportactief is, bedraagt 31 procent of minder. Ook Vlaanderen en Nederland kennen een lage non- tot matige participatiegraad. België bevindt zich eerder in de middengroep. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat Wallonië vermoedelijk een hoger aandeel niet- tot matig sportactieven heeft dan Vlaanderen. De staart van de verdeling wordt gevormd door Portugal en Hongarije, landen met een vrij groot aandeel niet- tot matig sportactieven onder hun burgers. De scores van alle lidstaten verschillen significant van het cijfer voor Vlaanderen. Wat het aandeel sportactieven betreft, kan worden opgemerkt dat Vlaanderen eerder aanleunt bij de middengroep, met name landen als Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Ierland en Slovenië. Betreffende de sportactieven bestaat de kopgroep ditmaal uit Denemarken, Finland, Nederland, Oostenrijk en Zweden. Op basis van de scores voor de zeer sportactieven laat de verdeling zien dat de top opnieuw wordt gevormd door de Scandinavische landen. Naast Vlaanderen scoren hier ook Cyprus en Malta vrij goed.

3.2 Sportbeoefening naar culturele, economische en sociale achtergrondkenmerken

Om de sportbeoefening in functie van een aantal socio-culturele en socio-economische achtergrondkenmerken uit te tekenen, maken we gebruik van logistische regressie-analyse, d.i. een aangepast regressiemodel voor binair of multinomiaal verdeelde uitkomstvariabelen. De uitkomstvariabele telt hierbij twee of meerdere discrete antwoordcategorieën, waarbij de kans op een bepaalde uitkomst een binaire of multinomiale verdeling volgt. Dergelijke logistische regressie doet in feite hetzelfde als lineaire regressie, alleen met categorische variabelen in plaats van continue. Lineaire regressie voorspelt hoeveel de afhankelijke variabele toe- of afneemt naarmate de onafhankelijke variabele met één eenheid stijgt. Bij logistische regressie geldt hetzelfde principe. De voorspelling wordt er echter in kansen, of *odds ratios*, uitgedrukt, steeds te interpreteren ten opzichte van een bepaalde referentiecategorie (bijvoorbeeld de kans dat een respondent sportactief is, gegeven dat hij of zij gehuwd is). In deze studie geeft de logistische regressie een antwoord op de vraag wat de kans is dat iemand actief aan sport doet. Daarbij wordt rekening gehouden met een aantal verklarende variabelen in het model. Anders geformuleerd betekent dit dat we op zoek gaan in welke mate de in het model opgenomen achtergrondvariabelen de actieve deelname aan sport verklaren. Bovendien wensen we ook hier na te gaan of er verschillen kunnen worden vastgesteld tussen Vlaanderen en de EU-25.

Concreet maken we voor de multivariate analyses gebruik van *Hierarchical Linear Modeling* (HLM) (Raudenbush et al. 2000). De keuze voor deze multilevelanalyse wordt ingegeven door de geneste structuur van de data. De respondenten maken immers deel uit van landen. Eigen aan deze structuur is dat niet wordt voldaan aan de eis van onafhankelijkheid van de cases, zoals gesteld bij de 'klassieke' statistische technieken. Het is namelijk zeer waarschijnlijk dat individuen afkomstig uit hetzelfde land meer gelijkenissen vertonen met elkaar dan individuen afkomstig uit verschillende landen. Door multilevelanalyse te hanteren kunnen type 1-fouten (het ten onrechte verwerpen van de nulhypothese), ten gevolge van de afhankelijkheid van de cases, vermeden worden (Hox 1995). Multilevelanalyse levert onder andere ongestandaardiseerde gammacoëfficiënten op die geïnterpreteerd kunnen worden als regressiecoëfficiënten (Hox 1995).

3.2.1 Binaire logistische regressieanalyse

De uitkomstvariabele 'algemene sportdeelname' is een dummyvariabele met twee mogelijke uitkomsten: deelname of niet-deelname. We kunnen in dit geval dus gebruik maken van het binaire logistische regressiemodel, een multivariate techniek voor het schatten van de kans op actieve deelname aan sport. De in tabel 4 weergegeven coëfficiënten drukken een kansverhouding (of odds ratio) uit, die aangeeft wat de kans is dat een bepaalde categorie tot de groep van sportparticipanten behoort. Een categorie met bijvoorbeeld een odds ratio gelijk aan 3, betekent dat deze categorie drie maal meer kans heeft om deel te nemen aan sport dan respondenten uit de referentiecategorie. Bij een coëfficiënt van 0,5 ligt die kans tweemaal lager ($1/0,5$) dan de referentiegroep.

In een eerste stap (zie coëfficiënten eerste kolom in tabel 4) gaan we de relatie na tussen de afhankelijke variabele (i.c. algemene sportdeelname) en de onafhankelijke achtergrondvariabelen. Daarbij analyseren we of de onafhankelijke variabelen randomcomponenten bevatten (level 1). Indien dit het geval is, wil dit zeggen dat er variatie is tussen de landen wat het effect betreft van de onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele. Als we vervolgens op het tweede niveau (level 2) een dummyvariabele (met 0 = Vlaanderen en 1 = EU-25) aan het intercept toevoegen (zie coëfficiënten tweede kolom in tabel 4), kan worden bepaald of de randomcomponenten te wijten zijn aan de toegevoegde dummy, of nog: of er een significant verschil bestaat tussen de EU-25 en Vlaanderen wat het effect

betreft van de onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele. Geen van de interactie-effecten blijkt evenwel statistisch significant. Het feit dat de Vlaming beter scoort dan de gemiddelde Europeaan wat de algemene sportdeelname betreft, is bijgevolg niet toe te schrijven aan het effect van de onafhankelijke variabelen.

Voeg hier tabel 4 in.

Uit tabel 4 blijkt dat er, na controle voor andere achtergrondkenmerken, een statistisch significant verschil optreedt tussen Europese mannen en vrouwen. Vrouwen hebben namelijk 1,3 keer minder kans dan mannen om in sport te participeren. Wat de leeftijd betreft, stellen we vast dat de 15- tot en met 24-jarigen in verhouding tot alle andere leeftijdscategorieën meer aan sport deelnemen. De odds ratio neemt hierbij geleidelijk af met stijgende leeftijd. Zo hebben de 15- tot en met 24-jarigen 1,2 keer meer kans aan sport te doen in vergelijking met de 25- tot en met 34-jarigen. In vergelijking met de 55- tot en met 64-jarigen is de kans op sportdeelname bij 15- tot en met 24-jarigen reeds 2,5 keer zo groot. Vergeleken met de 65- tot 85-jarigen stijgt die kans zelfs tot vier. Met betrekking tot de huwelijksstatus kunnen maar weinig statistisch significante resultaten worden opgetekend. Wel geven de bevindingen aan dat gehuwden en samenwonenden 1,3 keer meer kans hebben om aan sport te doen in vergelijking met de categorie van de weduwes en weduwnaren. Wat de maatschappelijke verzorgingspositie betreft, zien we dat studerende bijna 5,5 keer zoveel kans hebben om sportactief te zijn in vergelijking met hun werkende medemens. Werkenden hebben echter wel statistisch significant meer kans aan sport te doen dan huismannen en -vrouwen (1,3 maal), werklozen (1,4 maal) en gepensioneerden of invaliden (1,5 maal). Met betrekking tot de socio-economische status kunnen we eveneens statistisch significante verschillen optekenen. De odds ratio neemt geleidelijk toe met stijgende socio-economische status. Zo hebben individuen uit de tweede categorie van socio-economische status 1,4 keer meer kans in sport te participeren dan individuen uit de laagste ses-categorie. Individen uit de hoogste ses-categorie hebben reeds vier maal meer kans aan sport te doen dan individuen uit de laagste ses-categorie.

3.2.2 Multinomiale logistische regressieanalyse

De multinomiale logistische regressieanalyse is gelijkaardig aan de binaire logistische regressie, maar is meer algemeen daar de afhankelijke variabele niet beperkt wordt tot twee

categorieën. In dit geval bevat de afhankelijke variabele 'sportfrequentie' drie categorieën: (i) niet- tot matig sportactief, (ii) sportactief, (iii) zeer sportactief (referentiecategorie). De in tabel 5 weergegeven coëfficiënten drukken opnieuw een kansverhouding (odds ratio) uit die aangeeft wat de kans is dat een bepaalde categorie tot de groep van niet- tot matig sportactieven dan wel sportactieven behoort ten opzichte van de referentiecategorie (zeer sportactieven). Net als bij de binaire logistische regressieanalyse, wordt ook hier in een eerste stap nagegaan wat de relatie is tussen de afhankelijke variabele (sportfrequentie) en de onafhankelijke variabelen, en in een tweede stap of deze relatie dezelfde is voor de EU-25 als voor Vlaanderen. Opnieuw blijkt geen enkele van de interactie-effecten statistisch significant. Vandaar dat we in tabel 5 de resultaten weergeven van het model waarbij de level-2 dummyvariabele (met 0 = Vlaanderen, 1 = EU-25) enkel aan het intercept werd toegevoegd.

Op basis van de multinomiale logistische regressie, kunnen we in grote lijnen hetzelfde vaststellen als eerder bij de binaire logistische analyse (tabel 4 versus tabel 5). Ook hier constateren we dat, gecontroleerd voor andere achtergrondkenmerken, Europese mannen beter scoren dan hun vrouwelijke medeburgers. Zowel voor de minst sportactieve groep (niet- tot matig sportactief) als de middengroep (sportactief) geldt dat mannen minder kans hebben om tot deze categorieën te behoren dan vrouwen, en dus meer kans om zeer sportactief te zijn (referentiecategorie). Zo hebben vrouwen tot 1,4 keer meer kans om niet- tot matig sportactief te zijn dan mannen en 1,2 keer meer kans om sportactief te zijn (telkens dus ten opzichte van de referentiecategorie van de zeer sportactieven). Wat de leeftijd betreft, stellen we vast dat alle leeftijdsgroepen in verhouding tot de jongeren (15- tot en met 24-jarigen) significant sterker aanwezig zijn onder de niet- tot matig actieve sporters. Bij de sportactieve groep verdwijnen die significante verschillen echter, behalve voor de 65- tot en met 85-jarigen. Deze leeftijdsgroep heeft 0,7 keer minder kans om sportactief te zijn (in vergelijking met de zeer sportactieve referentiegroep). Ten opzichte van de gehuwde/samenwonende referentiegroep hebben enkel de alleenstaanden significant minder kans (0,8 keer) om deel uit te maken van zowel de niet- tot matig sportactieve categorie als de sportactieve categorie (telkens ten opzichte van de zeer sportactieve referentiecategorie). Studenten hebben bijna vijf keer minder kans (1/0,209) om tot de niet- tot matig sportactieven te behoren dan werkenden (in vergelijking met de zeer sportactieven). Wat de sportactieve groep betreft, hebben zowel studenten (0,8 keer), huismannen/huisvrouwen (0,6 keer), als gepensioneerden/invaliden (0,6 keer) minder kans dan

werkenden om in deze categorie te vallen (in vergelijking met de zeer sportactieve referentiegroep). Wat de socio-economische status tenslotte betreft, geven de resultaten in tabel 5 aan dat de kans om niet- tot matig sportactief te zijn daalt naarmate men deel uitmaakt van een hogere socio-economische statusgroep. Respondenten met een hogere socio-economische status hebben dus minder kans om niet- tot matig in sport te participeren. Deze statistisch significante resultaten verdwijnen echter volledig voor de sportactieve categorie.

Voeg hier tabel 5 in.

4. BESLUIT

In dit artikel hebben we getracht een beeld te geven van de actieve sportdeelname door EU-burgers. Daarvoor maakten we gebruik van twee bestaande datasets, met name de Eurobarometer-peiling enerzijds en de survey van Re-Creatief Vlaanderen anderzijds. Op basis van de Eurobarometer konden we zowel het sportgedrag van de EU-25 in haar geheel als voor de diverse lidstaten afzonderlijk in kaart brengen. De gegevens uit de Vlaamse studie lieten toe om Vlaanderen te positioneren ten aanzien van het EU-gemiddelde alsook ten aanzien van de verschillende EU-lidstaten. Op basis van deze datasets konden we uitspraken formuleren omtrent de algemene sportparticipatie alsook de frequentie van de sportparticipatie. Bovendien lieten de gegevens eveneens toe multivariate analyses uit te voeren zodat de sportbeoefening ook in functie van een aantal socio-culturele en socio-economische achtergrondkenmerken kon worden uitgetekend.

Uit deze studie komen enkele opvallende bevindingen naar voor. Op de eerste plaats stellen we vast dat het sportdeelnamegedrag van de Europeanen een geografische gelaagdheid kent. Er treden immers sterke verschillen op tussen Noord- en West-Europese landen enerzijds en Zuid- en Oost-Europese landen anderzijds. Meer bepaald blijkt dat de participatiegraad afneemt als we van Noord naar Zuid gaan en van West naar Oost (zie ook Hartmann-Tews 2006, Van Bottenburg et al. 2005, Van Tuyckom en Scheerder 2008). Enkele uitzonderingen bevestigen deze regel. In Vlaanderen zijn bijna zeven op de tien burgers sportactief. Met dit cijfer behoort deze regio tot één van de sportiefste gebieden in Europa. Het is opmerkelijk dat landen met een sterke beleidsstructuur betreffende de Sport voor Allen ook inzake de populariteit van de breedtesport aan de top in Europa staan.

Daarnaast is binnen de landen van de Europese Unie ook sprake van een sociale gelaagdheid van de sportbeoefening. Dit vrijetijdsgedrag blijkt namelijk ook sterk te verschillen in functie van een aantal socio-culturele en socio-economische karakteristieken als geslacht, leeftijd, opleiding, beroepsstatus, etc. Deze bevinding sluit aan bij de resultaten uit andere studies. (Cross-)nationale en regionale sportparticipatie-onderzoeken toonden reeds aan dat de actieve sportbeoefening in heel wat Europese landen een sociaal gelaagd patroon vertoont (zie bijvoorbeeld Collins en Kay 2003, De Haan en Breedveld 2000, Hartmann-Tews 2006, Lamprecht en Stamm 1995, Scheerder et al. 2002, Van Tuyckom en Scheerder 2008).

Deze resultaten geven aan dat er ook op sportief vlak nog heel wat beleidsuitdagingen zijn voor de Europese Unie. Een Europa dat naar een steeds grotere integratie streeft, dient ook aandacht te hebben voor zo optimaal en gelijk mogelijke kansen wat de actieve sportdeelname van haar burgers betreft. De uitdaging voor het beleid bestaat erin om de invloed van geografische en sociale verschillen zoveel mogelijk ondergeschikt te maken aan de noden op sociaal, educatief en medisch vlak, alsook de persoonlijke voorkeur en behoefte.

REFERENTIES

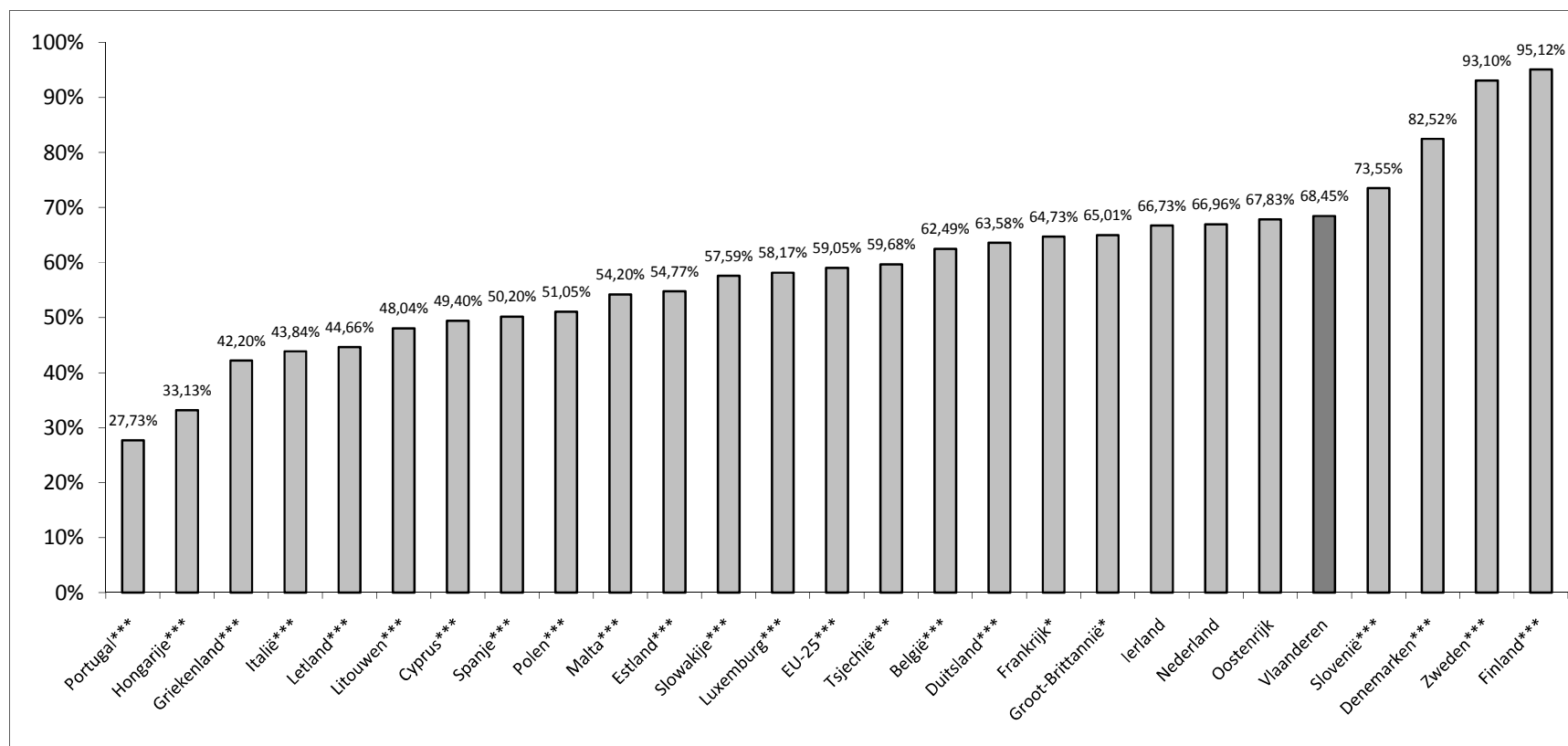
- Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. *Social Science Information*, 17, 819-840.
- Bourdieu, P. (1979). *La distinction. Critique sociale du jugement*. Paris: Minit.
- Bourdieu, P. (1991). Sport and social class. In: C. Mukerji en M. Schudson (Eds.). *Rethinking popular culture. Contemporary perspectives in cultural studies*. (pp. 357-373). Berkeley: University of California Press.
- Breedveld, K. (2006). Verschillen in sportdeelname. In: K. Breedveld en A. Tiessen-Raaphorst (Eds.). *Rapportage sport 2006*. (pp. 299-321). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Collins, M.F. en Kay, T. (2003). *Sport and social exclusion*. London: Routledge.
- Crum, B. (1991). *Over versporting van de samenleving. Reflecties over de bewegingsculturele ontwikkelingen met het oog op sportbeleid*. Rijswijk: Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
- De Haan, J. en Breedveld, K. (2000). *Trends en determinanten in de sport. Eerste resultaten uit het AVO 1999* (Werkdocument 68). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Digel, H. (1990). Die Versportlichung unserer Kultur und deren Folgen für den Sport. Ein Beitrag zur Uneigentlichkeit des Sports. In: H. Gabler en U. Göhner (Eds.). *Für einen besseren Sport*. (pp. 73-96). Schorndorf bei Stuttgart: Hofmann.
- Donnelly, P. (1996). Approaches to social inequality in the sociology of sport. *Quest*, 48, 221-242.
- EC/DGEC (2004). *The citizens of the European Union and sport*. Brussels: European Commission / Directorate General for Education and Culture.
- Gruneau, R. (1975). Sport, social differentiation and social inequality. In: D. Ball en J. Loy (Eds.). *Sport and social order. Contributions to the sociology of sport*. (pp. 117-184). Reading, MA: Addison-Wesley.
- Gruneau, R. (1999). *Class, sports and social development*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Hartmann-Tews, I. (2006) Social stratification in sport and sport policy in the European Union. *European Journal for Sport and Society*, 3(2), 109-124.
- Hox, J. (1995). *Applied multilevel analysis*. Amsterdam: TT-Publikaties.
- Jarvie, G. en Maguire, J. (1994). *Sport and leisure in social thought*. London: Routledge.
- Lamprecht, M. en Stamm, H. (1995). Soziale Differenzierung und soziale Ungleichheit im Breiten- und Freizeitsport. *Sportwissenschaft* 25(3): 265-284.
- Lievens, J. en Waeye, H. (Eds.) (2005). *Cultuurparticipatie in breedbeeld. Eerste analyses van de survey 'Cultuurparticipatie in Vlaanderen 2003-2004'* (Cultuurkijker). Antwerpen: De Boeck.

- Loy, J. (1969). The study of sport and social mobility. In: G. Kenyon (Eds.). *Aspects of contemporary sport sociology*. (pp. 101-119). Chicago, IL: Athletic Institute.
- Lüschen, G. (1963). Soziale Schichtung und soziale Mobilität bei jungen Sportlern. *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozial Psychologie*, 15, 74-93.
- Lüschen, G. (1969). Social stratification and social mobility among young sportsmen. In: J. Loy en G. Kenyon (Eds.). *Sport, culture and society*. (pp. 258-276). New York, NY: Macmillan.
- Raudenbush, S.W., Bryk, A., Cheong, Y.F. en Congdon, R. (2000). *HLM 5. Hierarchical linear and nonlinear modeling*. Chicago: Scientific Software International.
- Renson, R. (1976). Social status symbolism of sports stratification. *Hermes*, 10, 433-443.
- Scheerder, J. en Van Tuyckom, C. (2006). Een crossnationaal vergelijkende studie betreffende sport. Vlaanderen in het Europa van de 25. In: P. De Knop, J. Scheerder en H. Ponnet (Eds.). *Sportbeleid in Vlaanderen. Studies* (Volume 2). Brussel: Publicatiefonds Vlaamse Trainersschool.
- Scheerder, J. (2003). *Gelijke speelvelden? Sociale gelaagdheid van de vrijetijdssport vanuit een sociaal-cultureel veranderingsperspectief*. Leuven: KULeuven; doctoraatsproefschrift.
- Scheerder, J., Vanreusel, B., Taks, M. en Renson, R. (2001). Is de actieve sportbeoefening in Vlaanderen gedemocrateerd? Over de sociale gelaagdheid van de sportdeelname gedurende de periode 1969-1999. *Tijdschrift voor Sociologie*, 22, 383-417.
- Scheerder, J., Vanreusel, B., Taks, M. en Renson, R. (2002). Social sports stratification in Flanders 1969-1999. Intergenerational reproduction of social inequalities? *International Review for the Sociology of Sport* 37(2): 219-245.
- Soufflot de Magny, R. (2004). *Eurobarometer 62.0. Standard European trend questions and sport – codebook* (ICPSR 4289). Ann Arbor, Michigan: Inter-University Consortium for Political and Social Research.
- Stroobandt, F., Lievens, J. en Waeye, H. (2005). Cultuurparticipatie in het Europa van de 15. Vlaanderen: 'Best in class'? In: J. Lievens en H. Waeye (2005). *Cultuurparticipatie in breedbeeld. Eerste analyses van de survey 'Cultuurparticipatie in Vlaanderen 2003-2004'*. (pp. 233-264). Antwerpen: De Boeck.
- Sugden, J. en Tomlinson, A. (2000). Theorizing sport, social class and status. In: J. Coakley en E. Dunning (Eds.). *Handbook of sport studies*. (pp. 309-321). London: Sage.
- Taks, M., Renson, R. en Vanreusel, B. (1995). Social stratification in sport. A matter of money or taste? *European Journal for Sport Management*, 2, 4-14.

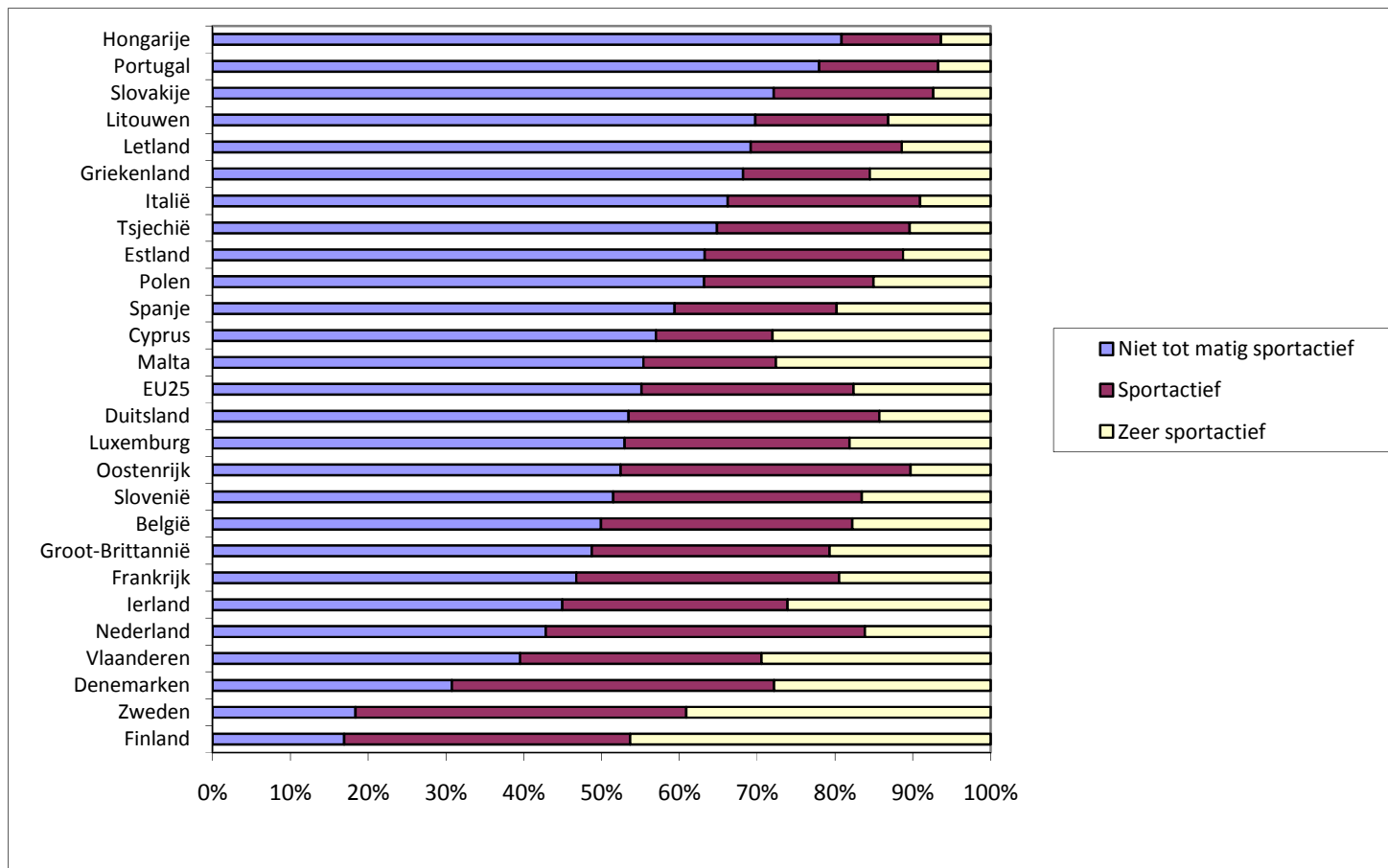
- Taks, M., Renson, R. en Vanreusel, B. (1998). A socio-economic analysis of social stratification in sport. In: K. Cachay en I. Hartmann-Tews (Eds.). *Sport und soziale Ungleichheit. Theoretische Überlegungen und empirische Befunde* (Sozialwissenschaften des Sports 5). (pp. 167-181). Stuttgart: Stephanie Naglschmid.
- Van Bottenburg, M., Rijnen, B., en Van Sterkenburg, J. (2005) *Sports participation in the European Union: Trends and differences*. Nieuwegein: Arko.
- Van Tuyckom, C. en Scheerder, J. 2008. Sport voor allen? Sociale gelaagdheid van sportbeoefening in Europa. Een onderzoeksnota. *Tijdschrift voor Sociologie*, 29 (4), 452-465.
- Wilson, T.C. (2002). The paradox of social class and sports involvement. The roles of cultural and economic capital. *International Review for The Sociology of Sport*, 37, 5-16.
- Yiannakis, A. (1975). A theory of sport stratification. *Sport Sociology Bulletin*, 4, 23-32.

FIGUREN

Figuur 1 Algemene sportdeelname voor alle lidstaten in EU-25 en Vlaanderen anno 2004, percentages i.f.v. totale populatie van een lidstaat (* p≤.05; ** p≤.01; *** p≤.001)

Figuur 2 Percentage niet- tot matig sportactief, sportactief en zeer sportactief in EU-25 en Vlaanderen, anno 2004

TABELLEN

Tabel 1 Samenstelling van de sportfrequentie-variabele

	Niet- tot matig sportactief	Sportactief	Zeer sportactief
<i>Eurobarometer</i>	Nooit	Eén tot twee maal per maand	Drie maal per week of meer
	Minder vaak	Eén tot drie maal per week	
<i>Steunpunt Re-Creatief Vlaanderen</i>	Niet (tijdens de voorbije 6 maanden)	Maandelijks	Meermaals per week
	Een uitzonderlijke keer	Meermaals per maand	Dagelijks
		Wekelijks	

Tabel 2 Algemene sportdeelname en sportfrequentie voor EU-25, België en Vlaanderen, anno 2004

Variabele	Categorieën	EU	België	Vlaanderen
Sportdeelname ^{ab}	Niet-sportactief	40,5%	37,5%	31,6%
	Sportactief	59,5%	62,5%	68,4%
Sportfrequentie ^{ab}	Niet- tot matig sportactief	55,1%	49,9%	39,5%
	Sportactief	27,3%	32,3%	31,0%
	Zeer sportactief	17,6%	17,8%	29,4%

Noot: ^a = $p \leq .05$ voor verschil in scores Vlaanderen en België; ^b = $p \leq .05$ voor verschil in scores Vlaanderen en de EU; gebaseerd op Chi²-statistiek

Tabel 3 Percentage niet- tot matig sportactief, sportactief en zeer sportactief in EU-25 en Vlaanderen, anno 2004

Land/regio	Niet- tot matig sportactief	Sportactief	Zeer sportactief
Finland	16,9%***	36,7%***	46,3%***
Zweden	18,4%***	42,5%***	39,1%***
Denemarken	30,6%***	41,2%***	27,7%
<i>Vlaanderen</i>	39,5%	31,0%	29,4%
Nederland	42,8%*	40,9%***	16,2%***
Ierland	44,6%***	28,7%	25,9%*
Frankrijk	46,7%***	33,7%	19,4%***
Groot-Brittannië	48,6%***	30,5%	20,6%***
België	49,9%***	32,2%	17,8%***
Slovenië	51,4%***	31,9%	16,5%***
Oostenrijk	52,1%***	37,0%***	10,2%***
Luxemburg	53,0%***	28,9%***	18,1%***
Duitsland	53,4%***	32,2%	14,2%***
EU-25	53,8%***	26,6%***	17,2%***
Malta	55,4%***	17,0%***	27,6%
Cyprus	57,0%***	15,0%***	28,0%
Spanje	59,3%***	20,8%***	19,7%***
Estland	62,4%***	25,1%***	11,1%***
Polen	63,0%***	21,7%***	15,0%***
Tsjechië	64,5%***	24,7%***	10,3%***
Italië	65,9%***	24,6%***	9,0%***
Letland	67,7%***	19,0%***	11,1%***
Griekenland	68,2%***	16,3%***	15,5%***
Litouwen	69,3%***	17,0%***	13,1%***
Slowakije	71,3%***	20,3%***	7,3%***
Portugal	77,9%***	15,3%***	6,7%***
Hongarije	80,4%***	12,7%***	6,3%***

Noot: * $p \leq .05$; ** $p \leq .01$; *** $p \leq .001$

Tabel 4 Determinanten van algemene sportdeelname, resultaten van de binaire logistische regressieanalyse (HLM, unit-specific model met robuuste standaardfouten voor model 1 / unit-specific model voor model 2), fixed effecten

Variabele	Categorieën	Odds ratio Model 1	Odds ratio Model 2
Fixed effects level 1			
Intercept		2.112***	18.358***
Geslacht	<i>man (ref. cat.)</i>		
	Vrouw	0.775***	0.779***
Leeftijdscategorie	<i>15 tot en met 24 jaar (ref. cat.)</i>		
	25 tot en met 34 jaar	0.735***	0.733***
	35 tot en met 44 jaar	0.580***	0.579***
	45 tot en met 54 jaar	0.440***	0.442***
	55 tot en met 64 jaar	0.388***	0.387***
	65 tot en met 85 jaar	0.241***	0.241***
Huwelijksstatus	<i>gehuwd/samenwonend (ref. cat.)</i>		
	Alleenstaand	0.929	0.916
	Gescheiden	0.937	0.937
	weduwe/weduwnaar	0.794***	0.793***
Maatschappelijke verzorgingspositie	nog studerend	5.420***	5.431***
	<i>werkend (ref. cat.)</i>		
	huisman/huisvrouw	0.750***	0.737***
	werkloos	0.691***	0.685***
	gepensioneerd/invalide	0.681***	0.679**
Socio-economische status	<i>SES1 (laagste) (ref. cat.)</i>		
	SES2	1.396***	1.396***
	SES3	2.105***	2.105***
	SES4	2.772***	2.780***
	SES5 (hoogste)	4.204***	4.206***
Fixed effects level 2			
Vla vs. EU-25			0.340**

Noot: * $p \leq .05$; ** $p \leq .01$; *** $p \leq .001$

Tabel 5 Determinanten van sportfrequentie, resultaten van de multinomiale logistische regressieanalyse (HLM)

Variabele	Categorieën	Odds ratio Niet- tot matig sportactief	Odds ratio Sportactief
Fixed effects level 1			
Intercept		1.101	1.409
Geslacht	<i>man (ref.cat.)</i>		
	vrouw	1.393***	1.229**
Leeftijdscategorie	<i>15 tot en met 24 jaar (ref.cat.)</i>		
	25 tot en met 34 jaar	1.481**	1.162
	35 tot en met 44 jaar	1.646***	1.073
	45 tot en met 54 jaar	1.995***	0.992
	55 tot en met 64 jaar	1.854***	0.831
	65 tot en met 85 jaar	2.512***	0.671*
Huwelijksstatus	<i>gehuwd/samenwonend (ref.cat.)</i>		
	alleenstaand	0.782*	0.770**
	gescheiden	0.870	0.905
	weduwe/weduwnaar	1.047	0.800
Maatschappelijke verzorgingspositie	nog studerend	0.209***	0.782*
	<i>werkend (ref.cat.)</i>		
	huisman/huisvrouw	1.009	0.645***
	werkloos	1.144	0.813
	gepensioneerd/invaliden	0.919	0.557***
Socio-economische status	<i>SES1 (laagste) (ref.cat.)</i>		
	SES2	0.771*	0.901
	SES3	0.575***	1.037
	SES4	0.436***	1.061
	SES5 (hoogste)	0.287***	0.999
Fixed effects level 2			
Vla vs. EU-25		1.762*	1.175

Noot: * $p \leq .05$; ** $p \leq .01$; *** $p \leq .001$

ⁱ Op 1 januari 2007 vervoegden ook Bulgarije en Roemenië de EU. Deze twee lidstaten zijn echter niet opgenomen in de Eurobarometer-survey van 2004. Wanneer we het hierna over de Europese Unie hebben, gaat het dus om alle Europese lidstaten, met uitzondering van Bulgarije en Roemenië.

ⁱⁱ Onder ‘maatschappelijke verzorgingspositie’ verstaan we de mate waarin een sociale geleding van de samenleving op sociaal-economisch vlak in grotere of mindere mate afhankelijk is van andere sociale geledingen.

ⁱⁱⁱ De lagere cijfers voor België in vergelijking met Vlaanderen zijn te wijten aan de lagere percentages sportparticipanten in Wallonië. Dat het noordelijke landsgedeelte hoger scoort dan het zuidelijke inzake sportdeelname, wordt ook bevestigd in de enquêtes van het BOIC waarin o.a. naar het sportgedrag van 18- tot en met 65-jarige Belgen wordt gepeild. Volgens de BOIC-studie van 2000 bedroeg de mate van sportbeoefening voor het Vlaamse gewest 77 procent versus 69 procent voor het Waalse gewest (zie http://statbel.fgov.be/figures/d34_nl.asp#3). Ook voor cultuurparticipatie worden opvallende verschillen genoteerd tussen Vlaanderen en Wallonië (zie Stroobandt, Lievens en Waeye (2005:257)).